

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.12.1990, sp. zn. 11 Tz 101/90, ECLI:CZ:NS:1990:11.TZ.101.1990.1

Číslo: 21/1992

Právní věta: Porušením § 3 odst.1 písm. a) vyhl.č. 99/1989 Sb. je i skutečnost, že řidič motorového vozidla při řízení strpěl opakované nebezpečné zásahy spolujezdce do ovládání vozidla, jimž mohl bez obtíží zabránit. Došlo-li v důsledku takového zásahu spolujezdce k dopravní nehodě, řidič odpovídá podle přídlušných ustanovení trestního zákona za její následky, které měl a mohl předvídat. Řidič motorového vozidla odpovídá za následek dopravní nehody, který měl a mohl předvídat, přestože vozidlo neřídil, ale svěřil řízení osobě, o níž věděl, že v důsledku podnapilosti není schopna vozidlo bezpečně ovládat, a k nehodě došlo právě z tohoto důvodu.

Soud: Nejvyšší soud ČR

Datum rozhodnutí: 17.12.1990

Spisová značka: 11 Tz 101/90

Číslo rozhodnutí: 21

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Doprava

Předpisy: 140/1961 Sb. § 5

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

K stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem ČR zrušil Nejvyšší soud ČR rozsudek obvodního soudu pro Prahu 2 z 29. června 1990 sp. zn. 1 T 6/90 a prokurátorovi přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Napadeným rozsudkem, který nabyl právní moci dne 30. 7. 1990, obvodní soud pro Prahu 2 uznal obviněného R. Š. vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. a trestným činem opilství podle § 201 tr. zák., jichž se podle výroku rozsudku dopustil tím, že dne 9. 1. 1990 ve 23.45 hod. řídil osobní automobil SPZ JHC 25-09 s nadměrně ojetým dezénem předních pneumatik, rychlostí nejméně 58 km/hod. a po předchozím požití alkoholických nápojů, kdy jeho krev podle posudku znalce obsahovala nejméně 1,62 promile alkoholu, na třídě Rudé armády v Praze 8 po výjezdu z mírné pravotočivé zatáčky řízení nezvládl a vjel vpravo mimo vozovku, kde narazil do stožáru veřejného osvětlení č. 2, přičemž jeho spolujedoucí R. H. byla na místě usmrcena, další spolujedoucí D. F. utrpěla zlomeninu dolního konce kosti vřetenní vpravo, vykloubení pravého loketního kloubu, otřes mozku a povrchní řezné ranky v obličeji s následnou pracovní neschopností

do 30. 3. 1990 a v důsledku nárazu vznikla na stožáru veřejného osvětlení Správě veřejného osvětlení Praha škoda ve výši 3048 Kčs.

Tímtež rozsudkem uznal obvodní soud obviněného M. S. vinným pomocí k trestnému činu opilství podle § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák. k § 201 tr. zák. spočívající v tom, že téhož dne, tj. 9. 1. 1990, v krátké době před dopravní nehodou, předal řízení osobního automobilu obviněnému R. Š., ačkoliv o něm věděl, že požil alkoholický nápoj.

O trestech rozhodl obvodní soud tak, že uložil obviněnému R. Š. podle § 224 odst. 2 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. úhrnný trest odnětí svobody v trvání dvou roků, jehož výkon podle § 58 odst. 1 písm. a) tr. zák. a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložil na zkušební dobu pěti roků. Dále mu uložil podle § 49 odst. 1 tr. zák. trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu pěti roků.

Obviněnému M. S. uložil podle § 201 tr. zák. za použití § 53 odst. 2 tr. zák. peněžitý trest ve výši 3000 Kčs a podle § 54 odst. 3 tr. zák. stanovil náhradní trest odnětí svobody v trvání šesti týdnů.

Podle § 228 odst. 1 tr. ř. rozhodl o povinnosti obviněného R. Š. zaplatit poškozenému – Správě veřejného osvětlení Praha 5, Staropramenná 12 na náhradu způsobené škody částku 3048 Kčs a podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozeného B. U. s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti tomuto rozsudku podal generální prokurátor České republiky ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. v neprospěch obou obviněných stížnost pro porušení zákona. V ní uvedl, že ve vztahu k výroku o vině obviněného R. Š. obvodní soud provedl všechny potřebné důkazy, z nich učinil správná a úplná skutková zjištění a jednání tohoto obviněného také v souladu se zákonem posoudil jako trestné činy podle § 201 tr. zák. a podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. Nesprávně však obvodní soud postupoval při rozhodování o trestu a výrokem o něm ve prospěch obviněného porušil zákon v ustanovení § 23 odst. 1 a § 31 odst. 1 tr. zák. Toto pochybení spatřuje stížnost pro porušení zákona v rozhodnutí o podmíněném odkladu výkonu trestu odnětí svobody uloženého obviněnému. Dovozuje, že s ohledem na vysoký stupeň nebezpečnosti činu obviněného pro společnost, daný zejména vysokou mírou zavinění a závažností způsobeného následku, nebyly podmínky § 58 odst. 1 písm. a) tr. zák. pro podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody splněny. Z těchto důvodů považuje trest uložený obvodním soudem za trest, který je ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti činu pro společnost ve smyslu § 266 odst. 2 tr. ř.

V případě obviněného M. S. považuje stížnost pro porušení zákona za vadný výrok o vině. Má za to, že zjištění, že obviněný předal řízení motorového vozidla svému silně podnapilému společníku, který s vozidlem havaroval a způsobil uvedené následky, odůvodňuje závěr, že jejich vznik spoluzavinil, a že je proto za ně trestně odpovědný také podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. Porušení zákona ve prospěch obviněného se podle stížnosti pro porušení zákona v tomto případě týká ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. ve vztahu k § 224 odst. 1, 2 tr. zák.

V závěru stížnosti pro porušení zákona generální prokurátor České republiky navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky uvedené porušení zákona vyslovil, aby napadený rozsudek zrušil ohledně obviněného R. Š. ve výroku o trestu a ohledně obviněného M. S. v celém rozsahu a dále, aby postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud České republiky přezkoumal na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Obvodní soud pro Prahu 2 z provedených důkazů správně zjistil, že uvedeného dne kolem 23.00 hod. obviněný R. Š. řídil osobní automobil zn. Škoda 110 R SPZ JHC 25-09 z Prahy 8-Libně do Prahy 8-Bohnic, ačkoli po předchozím požití alkoholických nápojů měl v krvi nejméně 1,62 g/kg alkoholu a při projíždění pravotočivé zatáčky na třídě Rudé armády, v rychlosti nejméně 58 km/hod., ve smyku vyjel s vozidlem vpravo mimo vozovku a narazil do sloupu veřejného osvětlení. Prokázáno bylo, že při nárazu byla na místě usmrcena spolujezdkyně obviněného R. H., další spolujezdkyně D. F. utrpěla výše uvedená zranění. Obviněný M. S., který před jízdou předal řízení vozidla R. Š., při nehodě utrpěl povrchní řeznou ránu na pravé straně krku, kožní oděrky a pohmoždění hlavy. Podložené je provedenými důkazy i zjištění, že nárazem bylo vozidlo zcela demolováno a poškozen byl stožár veřejného osvětlení tak, že na něm způsobená škoda činila 3048 Kčs.

Z odůvodnění rozsudku vyplývá, že ve výrokové části uvedené skutečnosti, že obviněný vozidlo řídil s uvedeným množstvím alkoholu v krvi rychlostí nejméně 58 km/hod. a že vozidlo mělo nadměrně opotřebovaný vzorek na předních pneumatikách, obvodní soud považoval za hlavní příčiny vzniku nehody. Při zjišťování příčin nehody se také podrobně zabýval obhajobou obviněného R. Š., podle které smyk a následnou havárii vozidla způsobil zásah poškozené R. H. do řízení automobilu, když tato poškozená v okamžiku, kdy vozidlo projíždělo pravotočivou zatáčkou, v opilosti strhla k sobě řízení a tím přivodila smyk automobilu, který se obviněnému již nepodařilo vyrovnat.

Obvodní soud s ohledem na výpovědi obviněného M. S. a svědkyně D. F., které korespondovaly s údaji obviněného o zmíněném chování poškozené R. H. a s poukazem na závěry znalce z oboru dopravy, odvětví silniční dopravy, který neoprávněný zásah do řízení připustil jako příčinu smyku vozidla, považoval sice obhajobu obviněného za nevyvrácenou, ale zároveň ze nevýznamnou pro posouzení otázky jeho zavinění. Uvedl, že obviněný si byl vědom, že řídí automobil v opilosti, že vozidlo má silně ojeté pneumatiky a také toho, že poškozená již dlouho před místem nehody se chovala nevhodně, ztěžovala mu ovládání vozidla zásahy do řízení. Z toho, že obviněný neučinil nic, aby dalšímu takovému chování poškozené zamezil a pokračoval v jízdě, obvodní soud dovodil, že „musel být srozuměn s tím, že R. H. může opakovat další nebezpečné zásahy do řízení vozidla“, což nakonec také učinila. Dospěl proto k závěru, že obviněný zaviněním ve formě vědomé nedbalosti podle § 5 písm. a) tr. zák. porušil § 3 odst. 1 písm. a), § 5 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 písm. b) a § 16 odst. 1 vyhl. č. 99/1989 Sb., neboť se nechoval ukázněně a ohleduplně, k jízdě užil vozidlo, které nesplňovalo stanovené podmínky, plně se nevěnoval řízení vozidla, které řídil po požití alkoholického nápoje, a rychlost jízdy nepřizpůsobil zejména svým schopnostem, vlastnostem vozidla, povrchu vozovky a jiným okolnostem, které mohl předvídat, a proto je trestně odpovědný za způsobené následky.

S tímto postupem obvodního soudu pro Prahu 2 při zjišťování skutečného stavu věci a při hodnocení provedených důkazů ve vztahu k rozhodování o vině obviněného R. Š. nelze souhlasit. Provedené důkazy dokládaly existenci několika skutečností, z nichž každá sama o sobě mohla být v daném případě příčinou nehody, eventuálně mohlo nehodu zapříčinit kumulativní působení všech nebo jen některých z nich. Správné rozlišení rozhodujících příčin nehody zde mělo význam jak pro posouzení objektivní stránky spáchaného činu – příčinného vztahu mezi jednáním obviněného a vzniklým následkem, tak pro posouzení subjektivní stránky -, tedy konkrétní povahy a formy zavinění obviněného. Takové rozlišení však výsledky dosud provedeného dokazování neumožňují a rovněž neodůvodňují skutkové závěry obvodního soudu o příčinách nehody. Ke zjištění, že v době jízdy měl obviněný v krvi nejméně 1,62 g/kg alkoholu, tedy takové množství, které nesporně vylučovalo jeho způsobilost k bezpečnému ovládání motorového vozidla v silničním provozu, se nevztahuje žádný další důkaz, který by prokazoval, že právě v dané situaci se opilost obviněného projevila v nesprávném způsobu jízdy s vozidlem, který vedl ke vzniku nehody, nebo v nesprávné reakci na smyk vzniklý z jiných důvodů apod. Obdobně žádný další důkaz neobjasňuje, zda zjištěná rychlost jízdy automobilu na počátku smyku (nejméně 58 km/hod.) byla vzhledem k charakteru zatáčky, povrchu

vozovky a povětrnostním podmínkám rychlostí přiměřenou či nepřiměřenou, popřípadě zda nepřiměřenost rychlosti jízdy vyplývá ze skutečnosti, že na předních kolech automobilu byly pneumatiky v nevyhovujícím technickém stavu. K tomuto nepochybně zjištěnému technickému nedostatku vozidla řízeného obviněným se z ostatních provedených důkazů vztahují pouze závěry znalce z oboru dopravy, odvětví silniční dopravy, který připustil, že ojeté pneumatiky na předních kolech mohly způsobit smyk vozidla. Žádný další důkaz však neprokazuje, že se tak skutečně stalo. V provedených důkazech nemá oporu ani zjištění obvodního soudu, že k nehodě přispělo to, že obviněný se plně nevěnoval řízení vozidla. Tato skutečnost z žádného z provedených důkazů nevyplývá, zejména není patrná z výpovědi obviněného ani jeho společníků z vozidla. Obvodnímu soudu je však možno přisvědčit v tom, že provedenými důkazy nebyla vyvrácena obhajoba obviněného, že bezprostřední příčinou smyku a havárie vozidla byl již zmíněný zásah poškozené R. H. do řízení automobilu. Třebaže pravdivost této verze vedle výpovědi obou obviněných a svědkyně D. F. nasvědčují také závěry znalce z oboru dopravy, zůstalo dokazování i v tomto směru neúplné. Nebyl totiž objektivně zjištěn způsob jízdy obviněného při projíždění kritickým úsekem vozovky ani objasněn konkrétní způsob jednání poškozené a na ně následující reakce obviněného. Bez náležitého zjištění těchto okolností (provedením vyšetřovacího pokusu v místě nehody za účasti osob přítomných nehodě a za účasti příbraného znalce, který by výsledky tohoto vyšetřovacího úkonu ve svém posudku vyhodnotil) nebylo možno posoudit, zda k uvedenému zásahu poškozené skutečně došlo, zda toto její jednání bylo jedinou a výlučnou příčinou smyku vozidla, anebo zda se na něm podílelo i zjištěné jednání obviněného, v uvedených směrech odporujícího pravidlům silničního provozu. Za dané důkazní situace lze dospět k závěru, že obvodní soud objasnil, které skutečnosti jako příčiny nehody přicházely v úvahu, avšak nezjistil, které z nich, eventuálně v jaké míře, nehodu skutečně způsobily. Z hlediska objektivní stránky posuzovaného činu tedy nebyl náležitě objasněn příčinný vztah mezi jednáním obviněného a vzniklými následky.

K tomu je třeba dále uvést, že jestliže obvodní soud připustil, že k nehodě došlo tak, jak uvádí obviněný, nemohl tuto okolnost považovat za nevýznamnou a při stanovení příčin nehody ji, jak je patrné z výroku o vině rozsudku, zcela pominout. Za této situace by totiž byl zcela odůvodněný závěr, že neoprávněný zásah poškozené do řízení vozidla byl prvotní a rozhodující příčinou vzniku nehodové situace, k jejímuž dalšímu průběhu a výsledkům mohla případná nesprávná reakce opilého řidiče a špatný technický stav vozidla nanejvýš přispět. Je zřejmé, že v takovém případě by nebylo důvodu k pochybnostem o existenci příčinné souvislosti mezi uvedeným zaviněným jednáním obviněného a vzniklými následky. Nicméně uvedené chování poškozené, porušující § 3 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 99/1989 Sb., by bylo skutečností, která by mohla odůvodnit úvahy o menší důležitosti jednání obviněného pro vznik zjištěných následků nehody, a tím z hlediska stupně nebezpečnosti činu, i právní posouzení skutku.

Obdobné právní důsledky pro posouzení jednání obviněného by mělo i případné zjištění, že ani ovlivnění alkoholem, ani technický stav vozidla se vedle zásahu poškozené do řízení automobilu na nehodě nepodílely. Ani zde by zřejmě nebylo možné dovodit, že příčinný vztah mezi jednáním obviněného a způsobenými následky je vyloučen. Z provedených důkazů totiž vyplývá, že poškozená prakticky od započetí jízdy svým chováním stěžovala obviněnému ovládání vozidla tím, že si mu sedala na klín, sahala na řadicí páku a pokoušela se uchopit volant. Šlo tedy o déletrvající chování, ohrožující bezpečnost jízdy a pro obviněného tedy nikoli nečekané. Z toho lze dovozovat, že pokud obviněný za této situace v jízdě pokračoval a neučinil nic pro to, aby poškozené v jejím jednání zabránil, mohl kdykoli v průběhu jízdy z její strany předvídat nebezpečný zásah do řízení vozidla a mohl předvídat i důsledky, k nimž nakonec došlo. Zjištěné okolnosti případu tak nasvědčují tomu, že uvedené jednání poškozené by nebylo možno považovat za výlučnou a samostatnou příčinu vzniku uvedených následků, a to bez ohledu na jednání obviněného, ale že na jejich vzniku se obviněný podílel právě tím, že jako řidič neučinil nic pro to, aby vyloučil ohrožení bezpečnosti silničního provozu plynoucí z neukázněného chování poškozené. Zavinění obviněného ve vztahu k této

skutečnosti by bylo možno spatřovat v porušení ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) cit. vyhl., které mu ukládalo chovat se ukázněně a ohleduplně, aby neohrozil bezpečnost silničního provozu, neboť v tom, že při řízení strpěl opakované, nebezpečné zásahy poškozené do ovládání vozidla, jimž mohl bez obtíží zabránit, je třeba spatřovat projev jeho vlastní neukázněnosti a lehkomyšlnosti vedoucí k ohrožení bezpečnosti silničního provozu. Se zřetelem na vyjádření obviněného, že proti zásahům poškozené do řízení vozidla neučinil nic proto, že se vzhledem ke krátké vzdálenosti jízdy domníval, že v pořádku dojedou, lze považovat za odůvodněný, třebaže nepřesně vyjádřený závěr obvodního soudu, že formou zavinění obviněného by v tomto případě byla vědomá nedbalost podle § 5 písm. a) tr. zák. Ani tyto závěry však nelze vzhledem k zmíněnému nedostatku skutkových zjištění považovat za nepochybné.

Z uvedeného plyne, že bez náležitého objasnění všech rozhodných okolností, za nichž k nehodě došlo, nebylo možno učinit úplné a správné skutkové závěry o průběhu a příčinách posuzované dopravní nehody a jednání obviněného proto nebylo možno v souladu se zákonem posoudit ani po právní stránce. I když výsledky provedeního dokazování odůvodňují použití právní kvalifikace skutku jako trestného činu opilství podle § 201 tr. zák. (zák. č. 140/1961 Sb.), nepostačují k bezpečnému závěru, že v jednočinném souběhu s tímto trestným činem obviněný spáchal též trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. Proto pokud obvodní soud uznal obviněného vinným i tímto trestným činem, učinil tak na podkladě nedostatečně zjištěného skutečného stavu věci a vadně hodnocených provedených důkazů. Tím porušil zákon v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. v neprospěch obviněného R. Š.

Porušení zákona ve stejných ustanoveních trestního řádu Nejvyšší soud České republiky shledal i ve výroku, jímž obvodní soud rozhodl o vině obviněného M. S. Provedenými důkazy jsou odůvodněny závěry obvodního soudu, že obviněný svěřil řízení osobního automobilu spoluobviněnému R. Š., přestože věděl, že jeho schopnost k řízení motorového vozidla je snížena v důsledku předchozího požívání alkoholických nápojů. V souladu s těmito skutkovými zjištěními jsou i právní závěry obvodního soudu, že tímto jednáním obviněný spáchal pomoc k trestnému činu opilství podle § 10 odst. 1 písm. c) k § 201 tr. zák. Pochybením obvodního soudu však je, že při posuzování otázky viny obviněného M. S. se omezil jen na zjištění, že R. Š. spáchal trestný čin opilství podle § 201 tr. zák. Nezkoumal však již, zda jeho závěr, že tento obviněný v opilství spáchal i trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák., když při havárii s vozidlem usmrtil R. H. a další osobě způsobil ublížení na zdraví, neodůvodňuje posouzení jednání obviněného M. S. též jako trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. Podkladem takových úvah mělo být zjištění, že obviněný M. S. v rozporu s ustanovením § 5 odst. 2 písm. d) vyhl. č. 99/1989 Sb. předal řízení vozidla osobě, která byla pod vlivem alkoholu a u níž tedy měl a mohl předvídat, že právě v důsledku požitého alkoholu řízení vozidla neovládá (č. 19/1968 sb. rozh. tr.). Jestliže byla příčinou dopravní nehody opilost R. Š., byl důvodný závěr, že i obviněný M. S., i když vozidlo sám neřídil, odpovídá za těchto okolností podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. za její následky.